

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ

Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.

_____ 20__ г.

Программа дисциплины

Татарская литература начала 20 века Б1.В.ОД.16.4

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (китайский)

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Гилязов Т.Ш.

Рецензент(ы):

Сайфулина Ф.С.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Сайфулина Ф. С.

Протокол заседания кафедры No ____ от "____" _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая):

Протокол заседания УМК No ____ от "____" _____ 201__ г

Регистрационный No

Казань
2019

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Гилязов Т.Ш. кафедра татарской литературы Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая, Tagir.Gilazov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Целями освоения дисциплины "История татарской литературы начала XX века" являются ознакомление с произведениями писателей начала XX века, хронологией их жизни и творчества, дать представление о направлении творческой эволюции татарских авторов, об особенностях поэтики и проблематики их наиболее значительных произведений, их отношений к различным художественным системам, а также о динамике развития национальной литературы, основных литературных направлениях, школах.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ОД.16 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 3 курсе, 5 семестр.

Данная учебная дисциплина входит в раздел "Б.3. Профессиональный цикл. Базовая часть". ФГОС-3 по направлению подготовки 050100 Педагогическое образование (квалификация (степень) "бакалавр"). Для изучения дисциплины необходимы компетенции, сформированные у обучающихся в результате обучения в средней общеобразовательной школе и в результате освоения дисциплин ООП подготовки бакалавра "Введение в литературоведение", "Устное народное творчество", "Татарская литература до XIX века", "Татарская литература XIX века", "Татарская литературная критика". Дисциплина относится к системе дисциплин профессионального цикла, ориентированных на диахронное и синхронное изучение истории татарской литературы. Данная дисциплина предваряет циклы дисциплин специальностей ((прежде всего Педагогическое образование (Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (английский)), Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (турецкий)), учебную практику и производственную практику по этим профилям.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ок-1	владеет культурой мышления, способен к обобщению, анализу, восприятию информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
опк-1	осознает социальную значимость своей будущей профессии, обладает мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности
опк-2	способен использовать систематизированные теоретические и практические знания гуманитарных, социальных и экономических наук при решении социальных и профессиональных задач
пк-1	способен реализовывать учебные программы базовых и элективных курсов в различных образовательных учреждениях

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
пк-2	готов применять современные методики и технологии, в том числе и информационные, для обеспечения качества учебно-воспитательного процесса на конкретной образовательной ступени конкретного образовательного учреждения
пк-11	способен выявлять и использовать возможности региональной культурной образовательной среды для организации культурно-просветительской деятельности

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- основные положения и концепции в области теории и истории литературы; теории филологического анализа;
- иметь представление об истории, современном состоянии и перспективах развития литературоведческой науки.
- основные положения и концепции татарской литературы начала XX века., ее истоки, закономерности и тенденции ее развития, теоретические данные о предмете, специфике, о жанрах литературы.
- принципы и приемы оценки литературного творчества с эстетической, социальной, нравственно-этической и других точек зрения,
- основную литературоведческую терминологию, касающуюся природы художественной литературы и литературного процесса.

2. должен уметь:

- применять полученные знания при оценке и анализе идейно-эстетической и художественной ценности литературного произведения.
- истолковать и оценить произведения литературы с точки зрения художественности и задач современности (в т.ч. насущных проблем общественной и духовной жизни),
- проводить сопоставительный анализ художественных текстов с учетом жанровых традиций, различных литературных направлений, а также лингвистический анализ текстов с учетом их стилистической принадлежности,
- пользоваться научной, учебно-методической, справочной литературой.

3. должен владеть:

- владеть основными методами и приемами оценки и анализа литературного процесса
- владеть культурой мышления;
- навыками и методиками научного анализа текста,
- основными литературоведческими и лингвистическими терминами,
- навыками самостоятельной практической деятельности в различных областях литературоведения
- владеть навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания;
- владеть навыками работы основными библиографическими источниками и поисковыми системами.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения
- способность демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории литературы, теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии
- способность применять полученные знания в области теории и истории литературы, теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности
- способность к проведению учебных занятий и внеклассной работы по языку и литературе в общеобразовательных учреждениях и образовательных учреждениях среднего профессионального образования;
- стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен в 5 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1-3	4	2	0	Творческое задание

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	4-8	4	8	0	Контрольная работа
3.	Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.	5	9-14	6	6	0	Тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	5	15-18	2	4	0	Эссе
	Тема . Итоговая форма контроля	5		0	0	0	Экзамен
	Итого			16	20	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Тема: Кереш. Ижтимагый-сәяси атмосфера һәм мәдәни хәл. Әдәби юнәлеш, стиль һәм агымнар. Мең елдан артык тарихы булган татар сүз сәнгате үсешендә XX гасыр башы татар әдәбияты. Аның хронологик чикләре. XX гасыр башында илдәге тарихи вакыйгалар, ижтимагый-сәяси хәл. Беренче рус инкыйлабы, татар әдәбияты үсеше өчен ул тудырган алшартлар. Чор әдәбиятында XIX йөз татар әдәбияты реалистик традицияләренәң ижади үстөрелеше, тәнкыйди (социаль) реализмга күчеше. Романтизм, аның ике тибы. Рус-Аурупа әдәби багланышлары. Татар әдипләре ижатларында модернистик агымнар сыналышы.

практическое занятие (2 часа(ов)):

Тема. Ижтимагый-тарихи вакыйгалар һәм әдәби-мәдәни хәл. 1. XX гасыр башында дөньякүләм, ил һәм халык тормышында булган тарихи вакыйгалар, сәяси хәл. 2. Әдәбият һәм мәдәният дөньясындагы үзгәрешләр. 3. Татар вакытлы матбугаты туу һәм аның милли сүз сәнгатенә йогынтысы. 4. Татар әдәби тәнкыйтенең барлыкка килүе һәм матур әдәбият үсешендәге роле. 5. Милли профессиональ театр формалашу һәм татар әдәбияты. 6. XX гасыр башы татар әдәбиятында әдәби юнәлешләр һәм агымнар.

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Тема 3. XX гасыр башында милли проза. Гаяз Исхакый ижаты. 1917 елларга кадәр татар прозасының үсеш баскычлары аерып чыгарыла. Үсеш этапларының идея-эстетик үзенчәлекләре асызыклана, күренекле язучылар турында мәглүмат бирелә. XX гасыр башында яңа татар прозасына нигез салган күренекле язучы Гаяз Исхакый томыш һәм ижат биографиясе хакында күзаллау тудырыла. Фатих Әмирхан (1886-1926) ижаты Талантлы әдип, тәнкыйтьче, публицист, журналист һәм жәмәгать эшлеклесе. Ф.Әмирханның тормыш юлы, рухи һәм физик ныклыгы. Аның журналистлык һәм публицистик эшчәнлеге. Ф.Әмирханның милли әдәбиятны яңа баскычка күтөрүгә керткән өлеше. Эпик һәм драма төрөндә эшчәнлеге. Әдип ижатында гөздәләнгән темалар, үткөрелгән төп фикерләр һәм идеяләр. Әмирхан каләме тарафыннан классик сатирик әсәрләр тудырылу. Әдип ижатында әдәби юнәлеш, стиль төреллеге, аларның синтезы күзәтелү, бу юнәлештә кызыклы тәҗрибәләр ясалы.

практическое занятие (8 часа(ов)):

Тема: Гаяз Исхакийның "таң"чылык чоры ижаты. 1. Ижтимагый-сәяси һәм сәнгатьчә фикерләвендәге үзгәрешләр, ижатында жанр төрлеләге. ?Зиндан? әсәре, аның жанры һәм ижат методы.. 2. Драматургның Алдым-бирдем драмасында конфликт һәм характерлар. 3. Тормышмы бу романында төп каһарман Миннең фикри-рухи үсеш баскычлары, әсәрнең сәнгати үзенчәлекләре. 4. Тартышу тарихи драмасында гәүдәләнгән ижтимагый-социаль һәм сыйнфый көрәш мотивлары, татар һәм рус революциясе темаларының чагылышы. 2 раздел

Тема: Гаяз Исхакийның миләтчелек чоры ижаты. 1. Гаяз Исхакийның 1910 нчы еллардагы ижтимагый-милли эшчәнлегә. 2. Ижтимагый-социаль, мәдәни-рухи, әхлакий мәсьәләләргә гәүдәләндергән күләмле Теләнче кызы романы. Әсәрдә пролетариат әдәбиятына хас сыйфатлар. 3. Зөләйха пьесасы. Аның жанр һәм конфликт үзенчәлегә. Трагедиянең ижтимагый-милли өнәмияте. 4. Мөгәллимә драмасының конфликты, күтәрелгән мәсьәләләр. Авторның хатын-кызының милли һәм ижтимагый тормыштагы урыны турында әдипнең уйланулары. Тема:Ф.Әмирхан ижатында татар тормышын яңарту темасы. 1. Ф.Әмирхан Яңарыш чоры әдипе, реалист һәм романтик язучы, милли әдәбиятны модернистик агымнарның сыйфатлары тасвир-чаралары белән баеккан сүз остасы. 2. Әдип ижатында татар тормышын яңарту, үзгәртеп кору юллары турында уйланулар, якланган фикерләр (Гарәфә кич төшемдә, Яшьләр, Тигезсезләр һ.б.). 3. Язучының әдәби мирасында яшьләр темасының яктыртылышы, яшьләрнең рухи-фикри, мәдәни үсеш баскычлары. Әсәрнең сюжет, композиция үзенчәлекләре, сәнгатьчә эшләнеше (Яшьләр, Тигезсезләр, Урталыкта һ.б.). Тема:Г.Ибраһимов хикәячә һәм романчы 1. Әдипнең романтик дәвер хикәяләре: Сөю-сәгадәт, Диңгездә, Уты сүнгән жәһәннәм дә яшәү, аның матурлыгын, яшәү мәгънәсен эзләүче герой. Автор мөрәжәгать иткән алымнар, чаралар. 2. Язучының гади халык тормышын, авыр яшәешен гәүдәләндергән Карт ялчы, Көтүчеләр хикәясе. Г.Ибраһимовның ижтимагый гаделсезлекләр, әдәбият-сәнгать һәм кешелек жәмгыяте сораулары тирәсендә фәлсәфи, әдәби-эстетик гамьнәре; әсәрләрнең ижат ысулы мәсьәләсе. 3. Табигать балалары хикәясендә әдипнең фәлсәфи, руссочыл карашлары. Әдәбият-сәнгатьнең вазифасы, дин, фән, гыйлем, милләт турында уйлануларның Мәрхүмнең дәфтәрәннән хикәясендә үстерелеше һәм яңача хәл ителеше. 4. Г.Ибраһимовның Яшь йөрәкләр романы: Образлар системасы һәм әсәрнең сәнгати сыйфатлары.

Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.

лекционное занятие (6 часа(ов)):

Тема:XX гасыр башы татар поэзиясе XX йөз башы милли шигъриятенә хронологик чикләре һәм үсеш этаплары (1905-1911; 1912-1917). Беренче рус инкыйлабы елларында татар поэзиясендә күзәтелгән сыйфади үзгәрешләрнең социаль һәм әдәби сәбәпләре. М.Гафури (1880-1934), Н.Думаи (1883-1933), С.Рәмиев (1880-1926), М.Укмасый (1884-1946), З.Бәшири (1888-1966) һ.б. шигъриятендә демократик идеяләрнең чагылышы. Алар ижатында реалистик поэзиянең билгеләре, үзенчәлекләре гәүдәләну. Шагыйрьләргә берләштергән яклар. Реакция еллары (1908-1910) шигъриятендә сыйфат үзгәрешләре. Аның сәбәпләре. Поэзиянең идея эчтәлегендә, мотивларында, жанрларында барлыкка килгән яңа тенденцияләр. Габдулла Тукай (1886-1913) ижаты Шагыйрьнең тормыш сукмаклары һәм күпкырлы эшчәнлегә. Тукайны XX гасыр татар поэзиясенә, әдәбиятының үсеш юнәлешен билгеләүче шагыйрь итеп формалаштырган алшартлар. Шагыйрь ижатын чорларга бүлү мәсьәләсе. Тема:Мәжит Гафури (1880-1934) ижаты М.Гафури ? татар-башкорт әдипе, публицист. Аның тәржемәи хәле. XX гасыр башында аның поэзия, проза төрләрендә эшчәнлегә. М.Гафури ? реалист шагыйрь. Аның ижатында тематик байлык һәм жанр төрлеләге. Тема:XX гасыр башында романтик поэзия. XX гасыр башында кеше тормышын сәнгатьчә гәүдәләндерүнең романтик формасы әдәби майданга килә. С.Рәмиев ? шагыйрь, прозаик, драматург, журналист, жәмәгать эшлеклесе.. С.Рәмиев лирикасының йөзен билгеләүче төп сыйфатлар. Шагыйрь ? романтик поэзия вәкиле. Анда романтик эстетика атрибутлары: хатын-кыз, мәхәббәт, табигать культларының чагылышы. Дәрдемәнд (Закир Рәмиев) ? шагыйрь, язучы, тыйнак һәм укымышлы зыялы, милләт хадиме. Ижат юнәлеше һәм ижтимагый-социаль хәленең үзенчәлегә.Шагыйрьлек тавышының төп сыйфатлары: романтизм, фәлсәфи романтизм. Шигъриятенә символизм модернистик агымы белән бәйләнеше. Аның әдәби һәм фәлсәфи тамырлары.

практическое занятие (6 часа(ов)):

Тема: Г.Тукай Яңарыш чоры шагыйре. 1. Тукайның Жаек чоры ижатында татар халкы, аның үткәне, бүгенгесе, килчөгә һәм милләтнең яшәешен үзгәртү юллары турында уйланулар (Мужик йокысы, Дусларга бер сүз, Иттифак хакында, Милләткә, Кичке азан, Китмибез һ.б.). 2. Шагыйрьнең Казан чоры гражданлык лирикасында үзгәрешләр, хис-кичерешләрнең, халыкчанлыкның тирәнәюе, ижәт принциплары һәм алымнарының төрлеләнүе (Милли моңнар, Көзгә жыллар, Өметсезлек һ.б.). 3. Тукай шигъриятендә социаль мотивлар, контрастлар, автор мөрәжәгать иткән алымнар, чаралар. Лирик геройның борчылу, сызлану сәбәпләре (Яз галәмәтләре, Алтынга каршы, Эштөн чыгарылган татар кызына, Буран, Золым, Сайфия, Кярханәдә, Казан вә Кабан арты һ.б.). 4. Тукай рухи мирасында шагыйрь мотивының идея-эстетик гәүдәләнеше (Бер татар шагыйренең сүзләре, Байроннан, Пәйгамбәр һ.б.).

Тема: Мәжит Гафури шигърияте. 1. М.Гафури ижатында мөгърифәтчеләктән тәнкыйди реализмга күчеш, реакция һәм аннан соңгы чор әсәрләрендә романтик (традицион һәм гарәб) башлангычның көчәюе. 2. Шагыйрь ижатында мотивлар төрлеләге. Башлангыч чор шигъриятендәге уку, гыйлем һәм әхлак мәсьәләләреннән ижтимагый-социаль темаларга борылу. 3. Шагыйрьнең пейзаж, күңел һәм фәлсәфи лирикасында хис-кичерешләр, бәя-хөкемнәр, фикерләр тирәнлеге. 4. М.Гафури шигъриятендә сугыш темасы. Сугыш характерын аңлау, аны бәяләү юлында лирик геройның эволюциясе, аның борчылу, сызлану сәбәпләре. 5. Эдип мирасында дини мотивлар. Шагыйрь әсәрләрендә дөнъяви мәсьәләләреннән дини мотивлар белән үрелеп бирелүе. Поэмаларның сюжет сызыгы, образлары, аларда үткәрелгән фикерләр. Тема: Сәгыйть Рәмиев ижаты. 1. С.Рәмиев ? гыйсьянчылык романтизмы шагыйре, аның шигъриятендә лирик герой: романтик, матурлыкка гашыйк, бунтарь, ярсу йөрәкле, гыйсьянчы. 2. Шагыйрь әсәрләрендә милләтнең үткәне, бүгенге хәле, килчөгә һәм аны үзгәртү турында уйланулар (Уку, Таң вакыты, Кеше һ.б.). 3. С.Рәмиев шигърьләрендә фәлсәфи-экзистенциаль мотивлар (Дөнъяга, Алданган, Мин үләм, Мин һ.б.). 4. Шагыйрь мөрәжәгать иткән алымнар, аның сүз-сурәт, образ тудыру осталыгы, милли шигърияткә алып килгән яңалыгы

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема: XX гасыр башы татар драматургиясе. Татар драматургиясенә беренче адымнары. Милли драматургиянең үсеш баскычлары. Аның мөгърифәтчеләк чоры (1887-1905). Ижәт иткән көчләр. Драма әсәрләрендә гәүдәләнгән темалар һәм күтәрелгән мәсьәләләр, алдагы чор әдәбияты белән бәйли торган жепләр. Икенче чор (1906-1911). Татар драматургиясендә барлыкка килгән яңа сыйфатларның, күтәрелешнең тарихи-мәдәни сәбәпләре. Г.Камал, Г.Исхакыйларның ижәт активлыгы. Ф.Әмирхан, С.Рәмиевләрнең язучылык сәләтләрен драма төрөндә сынаулары. Бу чор драматургиясенә идея-тематик киңлеге, жанр төрлеләге. Сатирик юнәлешнең үсеше. Татар драматургиясенә өченче чоры (1912-1917). Драматургларның икенче буыны. Тематик яктан, образ-характерлар тудыру алымнарында, конфликт оештыруда барлыкка килгән юнәлешләр, жанрлар системасындагы үзгәрешләр. Чор драматургиясендә әдәби юнәлешләр, агымнар, ижәт методлары мәсьәләсе. Гафур Коләхмәтов (1881-1918) ижаты. Эдипнең тормыш юлы. Ижтимагый-сәяси карашлары, инкыйлаби эшчәнлеге. Татар драматургиясенә алып килгән тема, идея яңалыгы, Жанр поэтикасын төрләндерүе.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Тема: Гафур Коләхмәтов ижаты. 1. XX өз башында татар драматургиясенә үсеш баскысларыб төп сыйфатлары. 2. Г.Коләхмәтов пролетар агым вәкиле. Аның әдәби мирасында пролетар әдәбият үзенчәлекләре. 2. Ике фикер драмасының тема яңалыгы. Давыт күңелендәге эчке каршылыкның гәүдәләнеше. 3. Драматургның ике сюжет сызыгын колачлаган Яшь гомер драмасы. Әсәрнең конфликт үзенчәлеге. Тема: Г.Камал комедия остасы. 1. Г.Камал ижатында сатираның үсеше, аның социаль жирлеге. Беренче театр комедиясе. Пьесада төп һәм ярдәмче каршылыктар. 2. Эдипнең Банкрот һәм Бүлек өчен комедияләре. Пьесаларда комедиографның чагылдыру өлкәсе; ачы көлү һәм фаш итү объектлары; көлке тудыру алымнары һәм чаралары. 3. Безнең шәһәрнең серләре комедиясе, сюжет һәм композиция үзенчәлеге.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

№	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени	5	1-3	подготовка к творческому экзамену	2	творческое задание
2.	Тема 2. Татарская проза начала XX века.	5	4-8	подготовка к контрольной работе	6	контрольная работа
3.	Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.	5	9-14	подготовка к тестированию	6	тестирование
4.	Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.	5	15-18	подготовка к эссе	4	Эссе
	Итого				18	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, практические занятия, контрольные работы, коллоквиумы, самостоятельные работы, научно-исследовательские работы, творческие работы, курсовые работы.

При проведении занятий используются активные и интерактивные формы занятий (компьютерные симуляции, деловые и ролевые игры, проектные методики, мозговой штурм, разбор конкретных ситуаций) в сочетании с внеаудиторной работой.

В рамках учебного курса предусматриваются встречи с ведущими учеными литературоведами по истории татарской литературы начала XX века, посещение литературных музеев г.Казани и РТ, отдела редких книг и рукописей научной библиотеки КФУ им. Н.Лобачевского и архивов РТ.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Введение. Предмет, цели и задачи курса. Культурологическая характеристика начала XX века. Литературные направления и течения в татарской литературе Нового времени

творческое задание , примерные вопросы:

1. Г.Камал һәм Г.Тукай. 2. Драматург ижатында татар-төрөк әдәби багланышлары мәсьәләсе (?Бәхетсез егет?, ?Кызганыч бала?, ?Күгәргән алтыннар? һ.б.). 3. Г.Камалның ?Беренче театр? комедиясендә хатын-кыз типлары. 4. Г.Камал комедияләренә конфликт үзенчәлеге, көлү-һөжү объекты һәм алымнары (?Беренче театр?, ?Банкрот?). 5. ?Безнең шәһәрнең серләре? комедиясенә сюжет, композициясе, аның чагылдыру объекты.. 6. Яшь гомер? драмасында сюжет сызыклары, аларда конфликт бирелеше. 7. Драматург ижатында шәхеснең революциягә мөнәсәбәте мәсьәләсе (Вәли, Гали, Давыт). 8. Татар әдәби тәнкыйтендә ?Яшь гомер? драмасына бирелгән бәяләрдә (Г.Исхакый, Ф.Әмирхан, Г.Камал) уртаклыклар һәм үзенчәлекле яктар. 9. Г.Коләхмәтов ижатында файдаланылган аллегорик образлар (?Ике фикер?, ?Уалган мол?, ?Яшь гомер? һ.б.). 10. М.Фәйзиниң ?Яшьләр алдатмыйлар? комедиясендә күтөрелгән мәсьәләләр һәм үткәрелгән фикерләр. 11. М.Фәйзиниң ?Кызганыч? мелодрамасында конфликт үзенчәлеге һәм әсәрнең проблематикасы. 12. М.Фәйзиниң ?Галиябану? музыкаль драмасында конфликт үзенчәлеге һәм характерлар. 13. ?Галиябану? пьесасының жанры, халык авыз ижаты белән бәйләнешләр. 14. М.Фәйзиниң ?Тәкъдирнең шаяруы? пьесасында конфликт һәм драматик шәхесләр ? Мөршидә, Гыйсмәт, Гөлшат.

Тема 2. Татарская проза начала XX века.

контрольная работа , примерные вопросы:

I вариант 1. Татар әдәби тәнкыйте барлыкка килү һәм аның татар әдәбиятына йогынтысы. 2. Романтизм юнәлеше, яңа тип (гареб) романтизм формалашу, аның төп сыйфатлары. 3. С.Рәмиевнең ?Яшә, Зөбәйдә, яшим мин? драмасында феминистик (хатын-кыз) мотивлары. II вариант 1. XX гасыр башы татар әдәбияты. Аның яңа күтәрелеше. Өйрәнелү тарихы. 2. Тәнкыйди реализм калыплашу: аның асылы, төп принциплары. 3. К.Тинчуринның ?Соңгы сәлам? драмасында үзек конфликт, аның үзенчәлеге. III вариант 1. Милли драматургиянең ?театрлы? икенче чоры, төп үсеш тенденцияләре. 2. Романтизм юнәлеше, яңа тип (гареб) романтизм формалашу, аның төп сыйфатлары. 3. Ф.Әмирханның ?Яшьләр? драмасында ?аталар? һәм ?балалар? тартышының гәүдәләнешә. IV вариант 1. Вакытлы матбугат туу һәм аның милли әдәбият үсешенә уңай йогынтысы. 2. Тәнкыйди реализм калыплашу: аның асылы, төп принциплары. 3. Г.Камалның ?Бәхетсез егет? драмасында уку, гыйлем һәм тәрбия мәсьәләләренә хәл ителеше, автор идеалы. V вариант 1. Татар драматургиясенә өченче баскычы (1912-1917). Аның төп сыйфатлары. 2. Романтизм юнәлеше, яңа тип (гареб) романтизм формалашу, аның төп сыйфатлары. 3. М.Фәйзиниң ?Галиябану? музыкаль пьесасында конфликт һәм характерлар бирелеше. VI вариант 1. XX гасыр башында ил эчендә һәм дөньякүләм тарихи вакыйгалар, мәдәни хәл. Татар публицистикасы барлыкка килү. 2. Тәнкыйди реализм калыплашу: аның асылы, төп принциплары. 3. Г.Исхакыйның ?Алдым-бирдем? драмасында хатын-кыз проблемаларының иҗтимагый яссылыкта хәл ителеше.

Тема 3. Татарская поэзия начала XX века.

тестирование , примерные вопросы:

I вариант 1. Г.Тукайның Жаек чоры торышының вакыт аралыгы: а) 1895-1907 в) 1905-1907 б) 1892-1905 г) 1900-1908 2. Тукай шагыйрь буларак формалашкан шәһәр: а) Жаек б) Казан 3. Тукай хәрәф жыючы, төзәтүче булып эшләгән матбугат органы: а) ?Йолдыз? в) ?Вакыт? б) ?Фикер? г) ?Азат? 4. Шагыйрь, эшкә чакырылып, аннан баш тарткан газетаның исеме: а) ?Азат халык? в) ?Вакыт? б) ?Бәянеһак? г) ?Тормыш? 5. Г.Тукайның иң якин шәхси һәм әдәби дуслары: а) Ф.Әмирхан в) З.Бәшири б) С.Рәмиев г) М.Гафури 6. Г.Тукай актив эшләгән сатирик журнал: а) ?Яшен? в) Чүкеч? б) ?Карчыга? г) ?Туп? 7. Шагыйрьнең Казанга кайтуының төп сәбәбе? а) ?Фикер? газетасының ябылуы б) солдатка каралу уңае белән в) тормыш авырлыгы г) вакытлы матбугатка эшкә чакырылу 8. Г.Тукайның тәүге сайланма әсәрләр жыентыгын эзәрләнгән автор а) Ф.Бурнаш в) Ж.Вәлиди б) Ф.Сәйфи-Казанлы г) Я.Агишев 9. Г.Тукайның ?Гыйшык бу, йа? шигыренә әдәби-эстетик тамыры а) суфичылык әдәбияты б) дини дидактик әдәбият в) XIX гасыр мәҗрифәтчелек әдәбияты 10. Тукай каләменә тәнкыйди реализмга борылган еллары а) 1906 елларның II яртысы ? 1907 б) 1908-1910 еллар в) 1910 еллар

Тема 4. Татарская драматургия начала XX века.

Эссе, примерные вопросы:

1. Кеше бәхете өчен көрәшкә багышланган гомер (Гафур Коләхмәтов драмалары буенча)
2. Хәзерге заманда Мәхәббәт, Вәждан һәм Намус.
3. Г.Камалның "Банкрот" пьессында рухи банкротлык.
4. К.Тинчуринның "Соңгы сәлам" әсәрәндә фажиға.
5. М.Фәйзинев "Галиябану" музыкаль драмасында мәхәббәт һәм нәфрәт.
6. Хәзерге заман Хәлилләре һәм Галиябанулары.
7. Г.Камал "Беренче театр" комедияск классик әсәр: сәбәпләре.
8. Г.Камалның "Безнең шәһәрнең серләре" ? Безнең тормышның серләре?
9. Г.Камалның "Өч бәдбәхетәндә" - кемнәр бәхетсез
10. Ф.Әмирханнның "Яшьләр" драмасында аталар һәм балалар каршылыгы.
11. Г.Исхакыйның "Алдым" "бирдем" һәм С.Рәмиевнең "Яшә, зөбәйдә яшим мин" пьесалары: чагыштырма анализ
12. Ф.Әмирханнның "Тигезсезләр" драмасында тигезсезлек проблемасы.

Итоговая форма контроля

экзамен (в 5 семестре)

Примерные вопросы к экзамену:

ТЕСТОВЫЕ ЗАДАНИЯ

Г.Тукай

I вариант

1. Г.Тукайның Жаек чоры тормышының вакыт аралыгы:

а) 1895-1907 в) 1905-1907

б) 1892-1905 г) 1900-1908

2. Тукай шагыйрь буларак формалашкан шәһәр:

а) Жаек б) Казан

3. Тукай хәрәф жыючы, төзәтүче булып эшләгән матбугат органы:

а) "Йолдыз" в) "Вакыт"

б) "Фикер" г) "Азат"

4. Шагыйрь, эшкә чакырылып, аннан баш тарткан газетаның исеме:

а) "Азат халык" в) "Вакыт"

б) "Бәянелхак" г) "Тормыш"

5. Г.Тукайның иң якын шәхси һәм әдәби дуслары:

а) Ф.Әмирхан в) З.Бәшири

б) С.Рәмиев г) М.Гафури

6. Г.Тукай актив эшләгән сатирик журнал:

а) "Яшен" в) Чүкеч"

б) "Карчыга" г) "Туп"

7. Шагыйрьнең Казанга кайтуының төп сәбәбе?

а) "Фикер" газетасының ябылуы

б) солдатка каралу уңае белән

в) тормыш авырлыгы

г) вакытлы матбугатка эшкә чакырылу

8. Г.Тукайның тәүге сайланма әсәрләр жыентыгын әзерләгән автор

а) Ф.Бурнаш в) Ж.Вәлиди

б) Ф.Сәйфи-Казанлы г) Я.Агишев

9. Г.Тукайның "Гыйшык бу, йа" шигыренәң әдәби-эстетик тамыры

а) суфичылык әдәбияты

б) дини дидактик әдәбият

в) XIX гасыр мөгърифәтчелек әдәбияты

10. Тукай каләменәң тәнкыйди реализмга борылган еллары

- а) 1906 елларның II яртысы - 1907
- б) 1908-1910 еллар
- в) 1910 еллар

11. Шагыйрьнең "Кыйтга" (Көчләремне кара көннәргә...) әсәренең, темасына нигезләнеп, жанрын билгеләгез

- а) гражданлык лирикасы
- б) күңел лирикасы
- в) фәлсәфи лирика

12. "Көзгә җилләр" шигырендә автор нинди алымга мөрәжәгать иткән

- а) эпитет в) аллегория
- б) гипербола г) метафора

13. "Безнең урынсыз яманлылар" шигырендә көлү алымын билгеләргә

- а) сарказм в) градация
- б) чамадан тыш арттыру г) ирония

14. "Өзелгән өмид" шигырендә лирик геройның борчулы, кайгылы, чарасызлык халәтенең доминант сәбәбе

- а) лирик геройның шәхси тормышы-язмышы
- б) милләтнең инкыйразга юл тотуы
- в) иҗтимагый-мәдәни хәл
- г) тарихи вакыйга

15. Шагыйрьнең "Сайфия", "Көзгә җилләр", "Золым", "Кярханә" шигырьләрендәге төп үзек мотивны билгеләгез

- а) милләт в) артталык, наданлык
- б) социаль г) уку, гыйлем

16. "Печән базары, яхүд Яңа Кисекбаш" поэмасын тәнкыйди реализм үрнәге иткән сыйфат

- а) вакыйга, хәл-күренешләрнең реаль җирлеге
- б) типиклаштыру, гомумиләштерү
- в) чынбарлыкны сурәтләүнең рухи принцибы
- г) кешенең рухи дөнъясына табигать күренешләренең янәшә куелуы

17. "Җырлый-җырлый үләрмен мин үлгәндә дә,
Дәшми калмам Газраилне күргәндә дә.

"Без китәрбез, сез каласыз!" - дип җырлармын,
Җәсәдемне туфрак берлә күмгәндә дә" строфасы кайсы шигырьдән алынган

- а) "Бер татар шагыйренең сүзләре"
- б) ...гә (Ядкяр. - Шагыйрем)
- в) "Шагыйрьгә"
- г) "Шагыйрь"

18. "Милли моңнар", "Государственная думага", "Ишек бавы", "Эштән чыгарылган татар кызына" шигырьләрен нинди сыйфат берләштерә?

- а) образ, детальләр
- б) хис-кичереш
- в) халык җырларының калыбы файдаланылу
- г) иҗат ысулы

19. "Хөрмәтле Хәсәен ядкяре" әсәренең жанрын билгеләргә

- а) мәрсия г) шигырь

б) мәдхия д) мәсәл

в) газәл

20. ...гә (Ядкяр - Шагыйрем) әсәрендәге лирик геройның төп сыйфаты

а) халыкка хезмәт итүче шагыйрь

б) бәйсез, горур, ирекле шагыйрь

в) шагыйрь-пәйгамбәр

21. "Өзелгән өмид" шигырендә автор тарафыннан өстенлек бирелгән алым:

а) сынландыру в) метонимия

б) антиномия г) аллегория

22. Тукай шигыре буларак, ялгыш аның академик жыентыкларына кертелгән

"Сөй гомерне, сөй халыкны, сөй халыкның дөнъясын,

Без үләрбез, билгеле, тик үкенечкә калмасын"

шигыренең авторы:

а) Сәгыйть Рәмиев в) Шәехзадә Бабич

б) Сәгыйть Сүнчәләй

II вариант

1. Г.Тукайның Кырлай чоры тормышы

а) 1882-1891 в) 1895-1900

б) 1892-1895 г) 1888-1890

2. Г.Тукай язышмаган матбугат органы

а) "Фикер" г) "Ялт-Йолт"

б) "Йолдыз" д) "Таң йолдызы"

в) "Нур" е) "Яшен"

3. Шагыйрь мәдхия язган газета исеме

а) "Йолдыз" в) "Казан мөхбире"

б) "Вақыт" г) "Нур"

4. Тукай озаклап тукталмаган шәһәр

а) Троицки г) Әстерхан

б) Уфа д) Оренбург

в) Санкт-Петербург

5. Шагыйрьнең ижәт юнәлеше:

а) реалистик в) сентиментализм

б) романтик г) символизм

6. Г.Тукайның Әстерханга сәяхәт кылган вакыты:

а) 1911 елның апрель азагы - июнь башлары

б) 1911 елның июль - август ахырлары

в) 1911 елның апрель - август айлары

7. Р.Нәфыйговның "Наш Тукай: Новые страницы из жизни Поэта" дигән хезмәтендә Тукай фәненең калку өйрәнелгән аспекты:

а) шагыйрьнең әдәби-эстетик карашлары

б) Казан чоры тормышы

в) Жаек чоры даирәсе һәм ижтимагый-сәясәи карашлары

8. Г.Халит хезмәтләрендә шагыйрь ижәтенең яктыртылган сыйфатлары:

а) халыкчанлык һәм реализм

б) рус-аурупа әдәбияты белән бәйләнеш

в) сатирик иҗаты

г) урта гасыр татар әдәбияты белән бәйләнеше

9. Р.Ганиева хезмәтләрендә Тукай фәненең кызыл җеп булып сузылган сыйфатлары:

а) шагыйрьнең тормыш сукмакларын барлау

б) Тукай әдәби-эстетик карашларының тамырлары, әдәби багланышлар, әдипнең иҗат методы мәсьәләләре:

в) Казан чоры даирәсен өйрөнү

г) шагыйрьнең публицистикасы

10. Г.Тукайның "Фикер" газетасы сәхифәләрендә басылган тәүге әсәре:

а) "Мужик йокысы" в) "Хөррият хакында"

б) "Иттифак хакында" г) "Яз галәмәтләре"

11. Шагыйрь иҗатында Гарәб тибындагы романтизм (романтик башлангыч) куәтләнгән дәвер:

а) Жаек чоры

б) реакция еллары иҗаты

в) унынчы еллар иҗаты

12. Тукай шигъриятендә үтәли чыккан мотив

а) музыка д) табигать

б) яшәү һәм үлем е) мөхәббәт

в) өметсезлек ж) шагыйрь

г) уку, гыйлем з) милләт

13. Г.Ибраһимов тарафыннан шагыйрьнең "Тукаевтан көтәргә читен булган мәртәбәдә гүзәлдәр" дигән югары бәя бирелгән әсәре:

а) "Милли моңнар"

б) "Эштән чыгарылган татар кызына"

в) "Теләнче"

г) "Жәйге таң хатирәсе"

14. "Көзгә җилләр" шигыренен, темасына нигезләнеп, жанр төрен билгеләгез:

а) пейзаж лирикасы

б) гражданлык лирикасы

в) фәлсәфи лирика

г) күңел лирикасы

15. "Пыяла баш" шигырендә кулланылган сатирик алым

а) чиктән тыш арттыру

б) сарказм

в) ирония

16. Түбәндәге шигырь юлларының чыганагын билгеләргә

Файдасыз бер ит кисәгеннән гыйбарәттер йөрәк -

Парә-парә кисмәсә гыйшык, мөхәббәт кайчысы

а) "Мөхәббәт" в) "Гыйшык бу, йа"

б) "Мөхәббәт шәрхе" г) "Кызык гыйшык"

17. "Китмибез" шигырендә үткәрелгән төп фикер:

а) социаль азатлык г) халыклар дуслыгы

б) милли тигезлек д) төрки бергәлек

в) ирекле дәүләт төзү

18. "Фөрьяд" әсәренең жанры:

- а) сюжетлы шигыр
- б) поэма
- в) күңел лирикасы

19. "Хәрмәтле Хәсәен ядкяре" шигыренең иҗат агымы:

- а) мәҗрифәтчелек реализмы
- б) романтизм
- в) тәнкыйди реализм

20. "Шагыйрь" шигырендә авторның уйланулары:

- а) шагыйрьлек миссиясе
- б) милләтнең мәдәниятен күтәрү
- в) иҗтимагый гаделлек
- г) яшәү һәм үлем

21. "Шыһаб хәзрәт" шигырендә рухани образы сурәтләнгән яссылык:

- а) дини-дидактик
- б) мәҗрифәтчелек
- в) иҗтимагый-милли идеал

22. Тукайның рухи мирасында өстенлек иткән жанр:

- а) гражданлык лирикасы
- б) пейзаж лирикасы
- в) фәлсәфи лирика
- г) күңел лирикасы

Перечень вопросов для экзамена (экзаменга сораулар):

1. XX йөз башы татар әдәбияты. Өйрәнелү тарихы. Чор үзенчәлеге. Сүз сәнгате үсешенең яңа күтөрелеше.
2. XX йөз башы татар прозасында тарихи теманың гәүдәләнешә. (Ф. Әмирхан, М. Гафури, Н. Думави, Ш. Әхмәдиев һ.б.). "Сөенбикә", "Хан кызы Алтынчәч", "Хан кызы", "Болгар кызы Тойгы туташ" һ.б.
3. 1905 - 1907 еллар инкыйлабы нәтиҗәсе буларак татар вакытлы матбугаты барлыкка килү һәм аның әдәбият үсешә өчен әһәмияте.
4. Татар әдәбиятында романтизмның әдәби агым буларак формалашуы, сәбәпләре, милли әдәбиятка романтизм алып килгән сыйфатлар.
5. Татар әдәбиятында тәнкыйди реализмның формалашуы. Аның асылы, иҗат методы буларак принциплары, тарихи традицияләре.
6. Милли драматургиянең икенче баскычы (1906 - 1911). Татар профессиональ театры формалашу һәм аның драматургия үсешенә уңай йогынтысы.
7. Г. Тукайның Жаек чоры иҗаты: иҗтимагый һәм әдәби - эстетик карашлары ("Мужик йокысы", "Дустларга бер сүз", "Хөррият хакында", "Государственная думага", "Алтынга каршы", "Сорыкортларга", "Китмибез", "Шүрәле", "Милләткә", "Үз - үзем" һ.б.).
8. Г. Тукайның Казан чоры иҗаты: гражданлык һәм күңел лирикасы ("Өмидсезлек", "Жәйге таң хатирәсе", "Милли моңнар", "Шагыйрь", "Пәйгамбәр", "Сайфия", "Кыйтга", "Хәстә хәле", һ.б.).
9. Г. Тукай сатирик иҗаты, сәнгати алымнар төрлелеге. ("Сорыкортларга", "Пыяла баш", "Печән базары яхүд Яңа Кисекбаш", "Милләтчеләр", "Авил халкына ни җитми һ.б.)
10. Г. Исхакыйның октябрьгә кадәрге иҗатында мәҗрифәтчелек, социаль тигезсезлек, милли һ.б.мәсьәләләр чагылышы ("Ике йөз елдан соң инкыйраз", "Зиндан", "Зөләйха" һ.б.)
11. Г. Исхакыйның 1910 еллар иҗатында мөхәббәт, гаилә, хатын - кыз, никах мәсьәләләренең чагылышы: Мөгаллимә", "Остазбикә", "Ул әле өйләнмәгән иде", "Ул икеләнә иде".

12. Г. Исхакыйның мөһажирлектәге тормышы һәм ижаты: "Олуг Мөхәммәд", "Көз", "Жан баевич" һ.б.
13. Г. Ибраһимовның беренче чор (1908 - 1912) ижатының төп сыйфатлары. "Яз башы", "Диңгездә", "Сөю - сәгадәт" һ.б. әсәрләрендә кеше, аның асылы, гомер агышы, мөхәббәт хакында уйланулар.
14. Г. Ибраһимовның "Яшь йөрәкләр" романында романтик шәхесләр, иске татар тормышының гәүдәләнешә, кеше һәм сәнгать мөнәсәбәте.
15. Г. Ибраһимов хикәяләрендә кеше бәхетә, яшәү мәгънәсә, әдәбият - сәнгать мәсьәләләренең чагылышы. ("Карт ялчы", "Уты сүнгән жәнәннәм", "Табигать балалар", "Мөрхүмнең дәфтәрәннән" һ.б.).
16. Ф. Әмирханның драматургия төрендә эшчәнлегә. "Яшьләр" һәм "Тигезсезләр" пьесаларының идея - эстетик үзенчәлекләре.
17. Ф. Әмирхан прозасы: тематика һәм поэтика "Татар кызы", "Хәят", "Кадрле минутлар", "Бер хәрабәдә" һ.б.
18. Ф. Әмирханның сатирасында көлү, тәнкыйтьләү объектлары, сурәтләү алымнары ("Бәйрәмнәр", "Фәтхулла хәзрәт", "Хәзрәт үгетләргә килде" һ.б.).
19. Г. Коләхмәтов драматургиясә: "Ике фикер", "Яшь гомер" һ.б. Бу төргә әдип алып килгән яңа сыйфатлар.
20. Г. Камалның күпкырлы эшчәнлегә. Әдипнең татар драматургиясен үстерүгә керткән өлешә. "Бәхетсез егет", "Уйнаш" драмаларында конфликт, аларның сәнгатьчә хәл ителешә.
21. Г. Камал - комедия остасы, "Беренче театр", "Банкрот", "Бүләк өчен" пьесаларында көлү, фаһ итү объектлары һәм алымнары.
22. С. Рәмиев шигъриятәндә лирик герой, шәхес бунты, романтик мөхәббәт. Гыйсьянчылык романтизмы. ("Таң вакыты", "Мин", "Син", "Ул", "Алданган", "Дөнъяга", "Авыл" һ.б.). Бер шигырен яттан сөйләргә.
23. С. Рәмиевнең проза һәм драма төрләрендә эшчәнлегә. "Низамлы мәдрәсә", "Яшә, Зөбәйдә, яшим мин" пьесаларында төп һәм ярдәмчә каршылыклар, күтәрелгән ижтимагый - милли проблемалар, аларның хәл ителешә.
24. Ш. Камал әсәрәндә бәхет темасының яктырылышы. Язучы мөрәжәгать иткән алымнар ("Козгыннар оясында", "Сукбай", "Бәхет эзләгәндә", "Акчарлактар" һ.б.).
25. Ш. Камал ижаты. ("Сулган гөл", "Уяну", "Буранда", "Тормыш көе" һ.б.). Кеше тормышын, аның күңел дөнъясын сурәтләүдә әдип осталыгы. Импрессионизм.
26. М. Гафуриның Беренче рус инкыйлабы һәм реакция еллары шигърияте, анда чор сулышы, ижтимагый, социаль мотивлар гәүдәләнешә "Шатлык шигыре", "Хәррият дәверәндә" "1906 нчы елдан 1907 елга васыять", "Базарга чыктым", "Татар хатыны", "Яфрак", "Үтә гомерем", "Харап булган бакча", "Әтәч белән сандугач" һ.б.
27. М. Гафуриның 1910-еллар поэзиясендә лирик герой; жанр һәм мотивлар төрлеләгә: "Үзем һәм халкым", "Мин кайда", "Хакыйкәт", "Тормыш", "Г. Тукай вафатыннан соң", "Беренче мөхәббәт", "Хәят юлында", "Юктырсың ла, Алла" һ.б.
28. М. Фәйзинәң драматургиясә. "Яшьләр алдатмыйлар", "Кызганыч", "Галиябану" пьесаларының идея - проблематикасы һәм сәнгатьчә эшләнешә.
29. Дәрдемәнд лирикасы; шигырьләрендә чагылган фәлсәфи уйланулар, сагыш, гамь. Символизм. Бер - ике шигырен яттан сөйләргә.
30. Ш. Бабичның лирик ижаты һәм поэмалары. Лирикасының төп сыйфатлары ("Бәхетем", "Халкым өчен", "Бәнәм фәрештәм", "Скрипка", "Бер минут", "Тын төн", "Габдулла әфәнде Тукаев", "Ике аккош", "Утрау" һ.б.). "Кандала", "Газазил" поэмалары. Әдип сатирасының үзенчәлегә.

7.1. Основная литература:

1. Гилязов Т.Ш. Татарская литература начала XX века. <http://edu.kpfu.ru/course/view.php?id=829>

2. Яхин Ф.З. Гасырдан - гасырга [Текст: электронный ресурс] : яңа заман әдәбиятына / Фәрит Яхин .? Электронные данные (1 файл: 1,17 Мб) .? (Казань: Казанский федеральный университет, 2014) .? Загл. с экрана .? Режим доступа: открытый URL:<http://libweb.kpfu.ru/publication/book/978-5-98356-233-2.pdf>
3. Серафимова, В., Д. История русской литературы XX века: Учебник / В.Д. Серафимова. - М.: НИЦ Инфра-М, 2013. - 540 с.; ISBN 978-5-16-005635-7 <http://znanium.com/bookread2.php?book=346858>
4. Студеникин, М., Т. Методика преподавания истории в русской школе XIX - начала XX в.: Монография / Студеникин М.Т. - М.: МПГУ, 2014. - 236 с.: ISBN 978-5-4263-0184-9; <http://znanium.com/bookread2.php?book=758121>
5. Гиленсон, Б., А. Русская классика в мировом литературном процессе: XIX - начало XX веков: Учебное пособие / Б.А. Гиленсон. - М.: Вузовский учебник: НИЦ ИНФРА-М, 2014. - 395 с.: ISBN 978-5-9558-0333-3; <http://znanium.com/bookread2.php?book=424710>
6. Янушкевич, А. С. История русской литературы первой трети XIX века [электронный ресурс] : учеб. пособие / А. С. Янушкевич. ? М. : Флинта , 2013. ? 748 с. - ISBN 978-5-9765-1508-6 (Флинта ; <http://znanium.com/bookread2.php?book=457260>)
7. Есин, А., Б. Психологизм русской классической литературы: Учебное пособие / Есин А.Б., - 4-е изд., (эл.) - М.: Флинта, 2017. - 176 с.: ISBN 978-5-89349-404-4; <http://znanium.com/bookread2.php?book=465618>
8. Хайруллин, Р. З. Литература народов России : учеб. пособие / под ред. Р.З. Хайруллина, Т.И. Зайцевой. ? М. : ИНФРА-М, 2017. ? 397 с. + Доп. материалы [Электронный ресурс; Режим доступа <http://www.znanium.com>]. ? (Высшее образование: Бакалавриат). ? www.dx.doi.org/10.12737/17242 <http://znanium.com/bookread2.php?book=757115>
9. Мисюров, Н. Н. Романтизм и его национальные варианты. Историко-культурный очерк [Электронный ресурс] : учебн. пособие для студентов университета / Н. Н. Мисюров. - 2-е изд., стереотип. - М. : ФЛИНТА, 2011. - 101 с. - ISBN 978-5-9765-1203-0. - <http://znanium.com/bookread2.php?book=406300>

7.2. Дополнительная литература:

1. Гилязов Т.Ш. История татарской литературной критики <http://edu.kpfu.ru/course/view.php?id=1673>),
2. Зинченко, В. Г. Литература и методы ее изучения. Системно-синергетический подход [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. Г. Зинченко, В. Г. Зусман, З. И. Кирнозе. - М.: Флинта : Наука, 2011. - 280 с. <http://znanium.com/bookread.php?book=455178> ЭБС 'Знаниум'
3. Сигов, В., К. Русская и зарубежная литература: Учебник / Под ред. Сигова В.К. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2015. - 512 с.: 60x90 1/16. ISBN 978-5-16-010582-6 <http://znanium.com/bookread2.php?book=506894>
4. Есин, А. Б. Литературоведение. Культурология : Избранные труды [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Б. Есин. - 3-е изд., стереотип. - М.: ФЛИНТА : Наука, 2011. - 280 с. - ISBN 978-5-89349-454-9 (Флинта), ISBN 978-5-02-002956-9 (Наука). <http://znanium.com/catalog/product/465628>
5. Сравнительно-историческое литературоведение / Погребная Я.В., - 2-е изд. - М.: Флинта, 2011. - 84 с.: ISBN 978-5-9765-1137-8 <http://znanium.com/catalog/product/409819>
6. Прозоров, В. В. Введение в литературоведение [Электронный ресурс] : учеб. пособие / В. В. Прозоров, Е. Г. Елина. ? М. : Флинта : Наука, 2012. ? 224 с. - ISBN 978-5-9765-1113-2 (Флинта), ISBN 978-5-02-037668-7 (Наука) <http://znanium.com/catalog/product/454576>
7. Эсалнек, А. Я. Основы литературоведения. Анализ художественного произведения [Электронный ресурс] : учеб. пособие / А. Я. Эсалнек. - 4-е изд., стереотип. - М.: Флинта, 2012. - 112 с. - ISBN 978-5-89349-335-1. <http://znanium.com/catalog/product/454291>

8. Хайруллин, Р., З. Литература народов России/Хайруллин Р.З. и др. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2016. - 384 с.: 60x90 1/16. - (Высшее образование: Бакалавриат); ISBN 978-5-16-011145-2; <http://znanium.com/bookread2.php?book=514707>
9. Романова, Г. И. Практика анализа литературного произведения (русская классика) [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Г. И. Романова; под ред. проф. Л. В. Чернец. - 3-е изд., стер. - М. : Флинта, 2012. - 256 с. - ISBN 978-5-89349-697-0; <http://znanium.com/bookread2.php?book=456396>
10. Романова, Г. И. Мотив денег в русской литературе XIX в. [Электронный ресурс] : учеб. пособие / Г. И. Романова. - 2-е изд., стер. - М. : Флинта, 2012. - 213 с. - ISBN 978-5-89349-870-7. - <http://znanium.com/bookread2.php?book=456391>
11. Васильев, В. К. Сюжетная типология русской литературы XI-XX веков (Архетипы русской культуры). От Средневековья к Новому времени [Электронный ресурс] : Монография / В. К. Васильев. - Красноярск : ИПК СФУ, 2009. - 260 с. - ISBN 978-5-7638-1932-8. - <http://znanium.com/bookread2.php?book=441489>

7.3. Интернет-ресурсы:

КНИГОФОНД - knigafund.ru

КФУ - Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского - old.kpfu.ru/lib/

Научная библиотека им. Н.И.Лобачевского Казанского ... - g-egorov.livejournal.com/115591.html

Научная библиотека им.Лобачевского Казанского университета - lsl.ksu.ru

Электронная Библиотека КГУ / Каталог Книг - library.ksu.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Татарская литература начала 20 века" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB, audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудование имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС "БиблиоРоссика" представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Оргтехника, теле- и аудиоаппаратура, виртуальная и электронная библиотека учебно-методической литературы, доступ к сети Интернет.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (китайский) .

Автор(ы):

Гилязов Т.Ш. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Сайфулина Ф.С. _____

"__" _____ 201__ г.